

Uchwała z dnia 26 listopada 2009 r., III CZP 104/09

Sędzia SN Iwona Koper (przewodniczący)

Sędzia SN Kazimierz Zawada

Sędzia SN Dariusz Zawistowski (sprawozdawca)

Sąd Najwyższy w sprawie z wniosku wierzycieli Funduszu Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych w W., Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, Kredyt Banku S.A. w W. oraz małoletnich Artura S., Adama S., Klaudii S. reprezentowanych przez przedstawicielkę ustawową Dorotę S. przy uczestnictwie dłużników Haliny S., Macieja S., Stanisława S. i Doroty S. w przedmiocie nadzoru sądu nad egzekucją z nieruchomości, po rozstrzygnięciu w Izbie Cywilnej na posiedzeniu jawnym w dniu 26 listopada 2009 r. zagadnienia prawnego przedstawionego przez Sąd Okręgowy w Sieradzu postanowieniem z dnia 10 sierpnia 2009 r.:

„Czy należności alimentacyjne zgłoszone do uczestnictwa w podziale sumy uzyskanej z egzekucji z nieruchomości w trybie art. 1036 k.p.c. podlegają zaspokojeniu w kategorii drugiej (art. 1025 § 1 pkt 2 k.p.c.) czy też dziesiątej (art. 1025 § 1 pkt 10 k.p.c.)?”

podjął uchwałę:

Należności alimentacyjne stwierdzone tytułem wykonawczym złożonym przez wierzyciela na podstawie art. 1036 k.p.c. podlegają zaspokojeniu w kolejności określonej w art. 1025 § 1 pkt 2 k.p.c.

Uzasadnienie

Sąd Rejonowy w Sieradzu postanowieniem z dnia 8 stycznia 2009 r. zatwierdził plan podziału kwoty 162 900 zł uzyskanej z egzekucji z nieruchomości prowadzonej przeciwko dłużnikom Halinie S., Maciejowi S., Stanisławowi S. i Dorocie S., zgodnie z projektem złożonym przez komornika. Po wniesieniu przez przedstawicielkę ustawową małoletnich wierzycieli Artura S. i Adama S. zarzutów

odnośnie do planu podziału, Sąd Rejonowy w Sieradzu postanowieniem z dnia 29 maja 2009 r. zatwierdził plan podziału zgodnie z treścią postanowienia z dnia 8 stycznia 2009 r. Sąd Okręgowy w Sieradzu przy rozpoznaniu zażalenia małoletnich wierzycieli powziął wątpliwość, w jakiej kolejności podlegają uwzględnieniu w planie podziału sumy uzyskanej z egzekucji należności alimentacyjne, zgłoszone przez wierzyciela na podstawie art. 1036 k.p.c., i związane z tym zagadnienie prawne przedstawił Sądowi Najwyższemu do rozstrzygnięcia na podstawie art. 390 k.p.c.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W zatwierdzonym przez Sąd Rejonowy planie podziału sumy uzyskanej z egzekucji należności wierzycieli prowadzących egzekucję, zaliczane przez art. 1025 k.p.c. do trzeciej kategorii w kolejności zaspokojenia, zostały ujęte z pierwszeństwem przed należnościami alimentacyjnymi, należącymi według tego przepisu do kategorii drugiej, które wierzyciele zgłosili do podziału na podstawie art. 1036 k.p.c. Według Sądu pierwszej instancji, za rozwiązaniem przyjętym w planie podziału sporządzonym przez komornika przemawiała konieczność zróżnicowania sytuacji wierzycieli prowadzących egzekucję oraz wierzycieli, którzy nie uczestniczyli w postępowaniu egzekucyjnym i zgłosili jedynie swoje wierzytelności przed uprawomocnieniem się postanowienia o przysądzeniu własności nieruchomości. Ich należności nie korzystają z tego względu z pierwszeństwa według zasad określonych w art. 1025 i stanowią inne należności podlegające zaspokojeniu w kategorii dziesiątej. Stanowisko to wzbudziło wątpliwości Sądu Okręgowego, który podkreślił, że poglądu, iż wierzyciele prowadzący egzekucję powinni być traktowani lepiej, ze względu na trudy poniesione w związku z prowadzeniem egzekucji, nie da się pogodzić z literalną wykładnią art. 1025 i 1036 k.p.c. W ocenie Sądu drugiej instancji, zasadność tego poglądu budzi wątpliwość tym bardziej, że w konsekwencji sporządzenia planu podziału zgodnie z tym założeniem, w gorszej sytuacji znaleźli się wierzyciele alimentacyjni, których należności korzystają z uprzywilejowania w polskim systemie prawnym.

Zastrzeżenia zgłoszone przez Sąd Okręgowy pod adresem prezentowanego także w literaturze stanowiska o konieczności uprzywilejowania wierzycieli prowadzących egzekucję, w stosunku do innych wierzycieli uprawnionych do uczestniczenia w podziale sumy uzyskanej z egzekucji, ze względu na konieczność wynagrodzenia im w ten sposób trudów prowadzenia egzekucji, są usprawiedliwione. Stanowisko to nie uwzględnia należyście przedmiotu i celu

regulacji zawartej w art. 1025 i 1036 k.p.c. Z brzmienia art. 1023 § 2 k.p.c. wynika zasada nakazująca sporządzanie planu podziału sumy uzyskanej w egzekucji świadczeń pieniężnych w wypadku, gdy suma ta nie wystarcza na zaspokojenie wszystkich wierzycieli. Sporządzenie planu jest obligatoryjne przy egzekucji z nieruchomości, a wierzytelności ujmowane w planie podziału zawsze podlegają zaspokojeniu według ustalonej w ustawie kolejności. Kwestie z tym związane reguluje art. 1025 k.p.c., według reguły uprzywilejowania różnych rodzajowo należności i proporcjonalności zaspokojenia wierzytelności korzystających z tej samej kolejności zaspokojenia.

Artykuł 1036 k.p.c. pełni inną funkcję; określa on wyłącznie, jacy wierzyciele, oprócz wierzycieli egzekwujących, są uprawnieni do uczestniczenia w planie podziału sumy uzyskanej z egzekucji. Treść tego przepisu nie ma znaczenia dla wykładni art. 1025 k.p.c., jeżeli zatem wierzyciel spełni wymagania określone w art. 1036 k.p.c. i jest uprawniony do udziału w podziale sumy uzyskanej z egzekucji, to o kolejności zaspokojenia jego wierzytelności rozstrzyga wyłącznie jej rodzaj, stosownie do treści art. 1025 k.p.c.

W orzecznictwie prezentowane było też stanowisko, że art. 1025 k.p.c. określa nie tylko w sposób ścisły kolejność zaspokojenia wierzycieli, ale wyklucza również odstępianie od wskazanej w nim kolejności zaspokojenia wierzycieli przez zastosowanie art. 5 k.c. (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 lutego 1999 r., I CKN 1011/98, nie publ.). Nie ma zatem podstaw dla stanowiska, że nieuczestniczenie wierzyciela w czynnościach podejmowanych w toku postępowania egzekucyjnego może uzasadniać zmianę kolejności zaspokajania wierzytelności określoną w art. 1025 k.p.c., a wierzyciel ma prawo skorzystania z możliwości przewidzianej w art. 1036. Poza tym przepisy regulujące postępowanie egzekucyjne preferują w inny sposób wierzycieli egzekwujących. Przykładowo, poniesione przez nich wydatki stanowią koszty postępowania egzekucyjnego i korzystają z pierwszeństwa zaspokojenia (art. 1025 § 1 pkt 1 k.p.c.). Wierzycieli tych uwzględnia się w planie podziału sumy uzyskanej z egzekucji z urzędu i nie muszą w związku z tym dokonywać jakichkolwiek czynności wymaganych od innych wierzycieli. Ponadto przepisy szczególne regulujące poszczególne sposoby prowadzenia egzekucji przyznają im szerszy zakres ochrony w związku z dokonaniem zajęcia na ich rzecz (zob. np. art. 885 k.p.c.).

Z tych względów Sąd Najwyższy rozstrzygnął zagadnienie prawne, jak w uchwale (art. 390 § 1 k.p.c.).